Na področju civilnega pravosodja se bodo postopki, ki še potekajo, in postopki, ki so se začeli pred koncem prehodnega obdobja, nadaljevali po pravu EU. Evropski portal e-pravosodje bo na podlagi vzajemnega priznavanja ohranil informacije, povezane z Združenim kraljestvom, do konca leta 2024.

Starševska odgovornost – pravica do varstva in vzgoje otroka ter stikov

Škotska

1 Kaj dejansko pomeni pravni izraz „starševska odgovornost“? Kakšne so pravice in obveznosti nosilca starševske odgovornosti?

Na Škotskem se pravice in obveznosti starša imenujejo „starševske odgovornosti in pravice“ (parental responsibilities and parental rights).

Oseba, ki ima starševske odgovornosti do otroka, mora, kolikor je to mogoče in v skladu s koristjo otroka:

• varovati in spodbujati otrokovo zdravje, razvoj in blaginjo;
• otroku zagotavljati usmerjanje in vodenje, kot je primerno glede na otrokovo stopnjo razvoja;
• redno vzdrževati osebne odnose in neposredne stike z otrokom, če ta ne živi s staršem;
• izpolnjevati vlogo zakonitega zastopnika otroka.

Oseba ima pravice, da izpolni svoje odgovornosti. Starševske pravice so:

• živeti skupaj z otrokom ali kako drugače urejati otrokovo varstvo in vzgojo;
• nadzorovati, usmerjati ali voditi otrokovo vzgojo, kot je primerno glede na njegovo stopnjo razvoja;
• redno vzdrževati osebne odnose in neposredne stike z otrokom, če otrok ne živi s staršem;
• izpolnjevati vlogo zakonitega zastopnika otroka.

2 Kdo je ponavadi nosilec starševske odgovornosti do otroka?

Materi otroka samodejno pripadajo starševske odgovornosti in pravice. Otrokov oče jih dobi, če:

• je bil v času otrokovega spočetja ali pozneje poročen z otrokovo materjo;
• je 4. maja 2006 ali po tem datumu skupaj z materjo prijavil otrokovo rojstvo;
• sta skupaj z materjo podpisala in evidentirala sporazum na predpisanem obrazcu (glej odgovor na vprašanje 5 v nadaljevanju);
• mu jih je dodelilo sodišče.

Za starševske odgovornosti in pravice lahko pri sodišču zaprosi vsak, ki ima interes do otroka.

3 Ali je mogoče za izvrševanje starševske odgovornosti določiti drugo osebo, če starši tega nočejo ali ne želijo?

Da. Sodišče lahko starševske odgovornosti in pravice dodeli drugi osebi, ki ni starš, ali imenuje osebo za otrokovega skrbnika.

4 Kako se ureja vprašanje starševske odgovornosti, če se starša razvežeta ali razideta?

Razveza zakonske zveze ali prenehanje življenjske skupnosti staršev samo po sebi ne vpliva na to, kdo ima starševske odgovornosti in pravice. Če se starša ne moreta sporazumeti o tem, kaj je najbolje za njunega otroka, lahko eden od njiju ali oba zaprosita sodišče, da odloči o zadevi. Sodišče mora kot svoje najpomembnejše merilo upoštevati korist zadevnega otroka. Odločbo lahko izda le, če bi to otroku bolj koristilo, kot pa če je ne bi izdalo. Sodišče mora glede na otrokovo starost in zrelost tudi upoštevati želje, ki jih ta morda izrazi.

5 Katere formalnosti morata starša spoštovati pri sklenitvi sporazuma o starševski odgovornosti, da je ta sporazum pravno zavezujoč?

Če so starševske odgovornosti in pravice s sporazumom dodeljene očetu, mora biti ta sporazum sklenjen v predpisani obliki in vpisan v register, da ima pravni učinek. Obrazec je na voljo na spletišču škotske vlade.

Oba starša morata sporazum podpisati v navzočnosti priče, ki mora biti stara vsaj 16 let in mora prav tako podpisati sporazum. Ista oseba je lahko priča pri obeh podpisih. Sporazum je treba registrirati z vpisom v škotski register listin (Books of Council and Session), ko ima mati še vedno starševske odgovornosti in pravice, ki jih je imela ob podpisu sporazuma.

6 Katera alternativna sredstva so za reševanje spora zunaj sodišča na voljo staršem, kadar se ti ne morejo sporazumeti o starševski odgovornosti?

Obstajajo različne metode alternativnega reševanja sporov. Med temi so:

• družinska mediacija (pri kateri da mediator družinskim članom priložnost, da se pogovorijo o svojih pomislekih, proučijo možnosti in se dogovorijo, kako naprej);
• mediacija z odvetnikom (pri kateri je mediator odvetnik, ki je usposobljen tudi za mediacijo);
• arbitraža (pri kateri se stranki dogovorita, da bosta za rešitev spora imenovali „arbitra“, katerega odločitev bo zanju zavezujoča);
• sodelovalno pravo (pri katerem imata obe stranki odvetnika, ki se dogovorita o poskusu rešitve spora zunaj sodišča).

7 O katerih vprašanjih v zvezi z otrokom lahko odloča sodnik, če starša zadevo predložita sodišču?

Sodnik lahko izda odločbe o:

• starševskih odgovornostih;
• starševskih pravicah;
• skrbništvu;
• upravljanju otrokovega premoženja.

8 Če sodišče odloči, da ima eden od staršev izključno pravico do varstva in vzgoje otroka, ali to pomeni, da odloča o vsem v zvezi z otrokom brez predhodnega posvetovanja z drugim od staršev?

Nosilec starševskih odgovornosti in pravic do otroka mora sodelovati pri sprejemanju odločitev o tem otroku. Če je nosilec starševskih odgovornosti in pravic le eden od staršev, lahko sam odloča o vseh zadevah in se mu ni treba posvetovati z drugim staršem.

9 Če sodišče odloči, da imata starša skupno pravico do varstva in vzgoje otroka, kaj to pomeni v praksi?

Če sta nosilca starševskih odgovornosti in pravic do otroka oba starša, imata oba pravico, da otrok živi z njima ali da kako drugače uredita njegovo varstvo in vzgojo. Če otrok živi pri enem od njiju, ima drugi pravico do rednega vzdrževanja osebnih odnosov in neposrednih stikov z otrokom.

V skladu s splošnim načelom morata, če je to mogoče, oba starša prispevati k vzgoji otrok, če je to izvedljivo in v otrokovo korist. Če se starša ne moreta sporazumeti, lahko sodišče določi, pri kom bo otrok živel in kdaj. Sodišče lahko odredi, da mora otrok živeti pri različnih ljudeh ob različnem času.

10 Pri katerem sodišču ali organu je treba vložiti vlogo v zvezi s starševsko odgovornostjo? Katere formalnosti je treba upoštevati in katere dokumente je treba priložiti k vlogi?

(i) Tožbo v zvezi s starševskimi odgovornostmi je mogoče vložiti pri glavnem civilnem sodišču (Court of Session) ali grofijskem sodišču (Sheriff Court). Vloga se lahko vloži v okviru rednega postopka za razvezo zakonske zveze ali prenehanje življenjske skupnosti.

(ii) Odločitev o tem, na katero sodišče se obrniti, je stvar osebne izbire. Kadar ne poteka noben tak postopek za razvezo zakonske zveze ali prenehanje življenjske skupnosti, je za obravnavanje vloge za odločbo o starševskih odgovornostih pristojno glavno civilno sodišče, če otrok običajno prebiva na Škotskem, grofijsko sodišče pa je pristojno, če otrok običajno prebiva na območju pristojnosti grofijskega sodišča. Spletišče škotske sodne službe vsebuje zemljevid s podatki o lokacijah sodišč ter seznam naslovov in kontaktnih podatkov.

(iii) Vlogo v zvezi s starševskimi odgovornostmi in pravicami je treba pri glavnem civilnem sodišču vložiti v obliki sodnega poziva, pri grofijskem sodišču pa z začetnim sodnim sklepom. Kot v primeru tožb za razvezo zakonske zveze ima vsako sodišče svoj sklop pravil, ki določajo obliko take vloge. Glej točko vi. odgovora na vprašanje 11 razdelka o razvezi zakonske zveze.

Formalnosti in dokumentacija

(iv) Pri obeh sodiščih je treba ob vložitvi take vloge plačati takso. Glede morebitnih oprostitev plačila taks glej točko viii. odgovora na vprašanje 11 razdelka o razvezi zakonske zveze.

(v) Ne glede na vrsto vloge je treba vlogi priložiti otrokov izpisek iz rojstne matične knjige. Kopije ali skrajšane oblike rojstnega lista sodišče ne bo sprejelo.

11 Kateri postopek se pri tem uporablja? Ali je na voljo skrajšani postopek?

Pri vlogah te vrste ni na voljo noben skrajšani postopek. Postopek je določen s pravili iz točke vi. odgovora na vprašanje 11 razdelka o razvezi zakonske zveze. Vseeno pa je mogoče zaprositi za začasno odredbo, če se šteje, da je to potrebno.

12 Ali je mogoče dobiti pravno pomoč za kritje stroškov postopka?

V zadevah v zvezi s starševsko odgovornostjo sta na voljo svetovanje in pomoč, pri tem pa se opravi običajno zakonsko predpisano preverjanje premoženjskega stanja. Prav tako je v zadevah v zvezi s starševsko odgovornostjo na voljo civilna pravna pomoč, za kar se opravijo vsa tri običajna zakonsko predpisana preverjanja, tj. preverjanja finančne upravičenosti, razumnosti in utemeljenega razloga.

13 Ali je mogoče vložiti pritožbo zoper odločbo o starševski odgovornosti?

Da.

14 V nekaterih primerih je morda treba pri sodišču ali drugem organu vložiti zahtevek za izvršitev odločbe o starševski odgovornosti. Kateri postopek se pri tem uporablja?

Zaradi nespoštovanja sodne odločbe je mogoče začeti postopek v isti tožbi. Če se odločba ne upošteva, se lahko sproži postopek zaradi nespoštovanja odločbe sodišča.

15 Kaj je treba storiti, da se odločba o starševski odgovornosti, ki jo izda sodišče v drugi državi članici, prizna in izvrši v tej državi članici?

Izvršitev sodbe, izdane v drugi državi članice, ureja Uredba Sveta (ES) št. 2201/2003 (splošno znana kot Uredba Bruselj IIa). Sodba o izvrševanju starševske odgovornosti do otroka, izdana v drugi državi članici, je izvršljiva na Škotskem, če (1) je bila vložena zahteva in (2) je bila posledično sodba razglašena za izvršljivo na Škotskem.

Postopek za vložitev zahteve je določen v škotskem pravu. Zahtevo je treba vložiti pri glavnem civilnem sodišču in ji priložiti točno določene listine (ki so določene v Uredbi Bruselj IIa). Včasih je morda koristno o zadevi pridobiti pravni nasvet.

V skladu z Uredbo Bruselj IIa so določene sodbe izvršljive v drugih državah članicah, ne da bi bila potrebna razglasitev izvršljivosti.

16 Na katero Sodišče v tej državi članici je treba vložiti zahtevek za izpodbijanje priznanja odločbe o starševski odgovornosti, ki jo je izdalo sodišče v drugi državi članici? Kateri postopek se uporablja v teh primerih?

Izvršitev sodbe, izdane v drugi državi članici, ureja Uredba Sveta (ES) št. 2201/2003 (splošno znana kot Uredba Bruselj IIa). V Uredbi Bruselj IIa so navedeni razlogi za nepriznanje sodbe.

Zahtevo je treba vložiti po postopku, določenem v škotskem pravu. Vloži se pri glavnem civilnem sodišču, priložene pa ji morajo biti točno določene listine (ki so določene v Uredbi Bruselj IIa). Včasih je morda koristno o zadevi pridobiti pravni nasvet.

V skladu z Uredbo Bruselj IIa so določene sodbe izvršljive in priznane v drugih državah članicah, ne da bi bila potrebna razglasitev izvršljivosti.

17 Katero pravo se uporablja v postopku o starševski odgovornosti, če otrok ali stranki ne prebivata v tej državi članici ali imata različno državljanstvo?

Če je pristojno sodišče na Škotskem, običajno uporabi pravo Škotske. Če se zdi, da konkretno vprašanje ureja ustrezno tuje pravo, ki je drugačno od škotskega prava, je treba to pravo potrditi in dokazati. V izjemnih okoliščinah se lahko stranki v zadevi sklicujeta na tuje pravo in v takem primeru lahko škotsko sodišče to upošteva.

Spletna stran je del portala Tvoja Evropa.

Veseli smo vaših povratnih informacij o uporabnosti informacij.

This webpage is part of an EU quality network

Zadnja posodobitev: 09/08/2021

Strani v jezikih držav članic pripravljajo posamezne kontaktne točke pri Evropski pravosodni mreži, njihov prevod pa zagotavlja prevajalska služba Evropske komisije. Prevodi zato morda še ne vsebujejo kasnejših sprememb izvirnika, ki so jih vnesli nacionalni organi. Evropska pravosodna mreža v civilnih in gospodarskih zadevah ter Evropska komisija ne prevzemata nobene odgovornosti v zvezi z informacijami in podatki v tem dokumentu. Za pravila o avtorskih pravicah države članice, ki je odgovorna za to stran, glejte pravno obvestilo.